Ekologiya, o‘rmon xo‘jaligi, gidrometeorologiya sohalarida kasbiy malakalarni rivojlantirish bo‘yicha tarmoq kengashi

# Ekologiya sohasi

## TARMOQ MALAKA RAMKASI

TOSHKENT - 2026

“Ekologiya sohasi” tarmoq malaka ramkasi 2025-yil 18-dekabrdagi Kasbiy malakalarni rivojlantirish bo‘yicha respublika kengashi majlisining 114-son bayoni bilan tasdiqlangan “Tarmoq malaka ramkasi shakli” va Milliy malaka tizimini rivojlantirish instituti direktorining 2025-yil 19-dekabrdagi 55-son buyrug‘i bilan tasdiqlangan “Tarmoq malaka ramkasini ishlab chiqish va yangilash metodologiyasi”ga asosan Ekologiya, o‘rmon xo‘jaligi, gidrometeorologiya sohalarida kasbiy malakalarni rivojlantirish bo‘yicha tarmoq kengashi tomonidan ishlab chiqilgan.

© Milliy malaka tizimini rivojlantirish instituti,
Ekologiya, o‘rmon xo‘jaligi, gidrometeorologiya sohalarida kasbiy malakalarni rivojlantirish bo‘yicha tarmoq kengashi, 2026.

# Ekologiya sohasi

## TARMOQ MALAKA RAMKASI

Reyestr raqami:

UZ-TMR-2026-T1.0-033

### 1. Umumiy talablar va asosiy tushunchalar

Ushbu Tarmoq malaka ramkasi O‘zbekiston Respublikasi Milliy malaka ramkasi va Mashg‘ulotlar milliy klassifikatoriga muvofiq ishlab chiqilgan bo‘lib, ekologiya sohasi bo‘yicha sakkizta malaka darajasini Ekologiya, o‘rmon xo‘jaligi, gidrometeorologiya sohasida kasbiy malakalarni rivojlantirish bo‘yicha tarmoqda qo‘llaniladigan bilim, ko‘nikma, mas’uliyat va mustaqillik xususiyatiga qarab tasniflaydi.

Tarmoq malaka ramkasi ekologiya sohasida malaka darajalarining yagona shkalasini belgilaydi, malakalarning qiyoslanishini ta’minlaydi, kasbiy standartlar va mutaxassislar malakasini muvofiqligini tasdiqlash hamda ularning malakasini tan olish tizimi uchun asos hisoblanadi.

Ekologiya sohasi bo‘yicha Tarmoq malaka ramkasining asosiy maqsadi ekologiya sohasida malaka darajalarining tizimlashtirilgan tavsifini, iqtisodiyotning istiqbollari va ustuvor yo‘nalishlarini hamda tarmoqning strategik rivojlanishini hisobga olgan holda Milliy malaka ramkasi asosida mavjud malakalarga qo‘yilgan talablarni shakllantirishdan, shuningdek, tarmoqlararo kompetensiyalar va turdosh mashg‘ulotlar (malakalar) turlarini ko‘rsatgan holda kasblar va lavozimlarni malaka darajalari bo‘yicha xaritalashdan iborat.

Tarmoq malaka ramkasining vazifasi keyinchalik kasbiy standartlarni ishlab chiqish uchun ekologiya sohasida joriy va istiqbolli texnologiyalarni hisobga olgan holda ishchilarning funksional xatti-harakatlari, ko‘nikmalari va bilimlariga qo‘yiladigan talablarni aniqlashdan iborat.

Ushbu Tarmoq malaka ramkasida quyidagi asosiy tushunchalar qo‘llaniladi: bilim – kasbiy faoliyat doirasida mehnat vazifalarni bajarish uchun zarur

bo‘lgan egallangan va o‘zlashtirilgan ma’lumotlar;

guruh – iqtisodiy faoliyatning keng sohasini bildiradi. Har bir guruh faoliyatning yirik segmentlarini birlashtiradi;

informal ta’lim – maqsadli yoki rejalashtirilgan, biroq institutsionallashtirilmagan ta’lim bo‘lib, u oilada, ish joyida va kundalik hayotdagi o‘quv faoliyatlarini o‘z ichiga oladi;

kasb – ko‘nikma va bilimlarni talab qiluvchi muayyan mehnat vazifalari va funksiyalarini bajarish bilan bog‘liq bo‘lgan faoliyat turi;

kasbiy standart – norasmiy va informal ta’limni inobatga olgan holda, muayyan kasbiy faoliyat sohasida bilim, ko‘nikma, mas’uliyat va mustaqillik, malaka darajasi, mehnat mazmuni, sifati va sharoitlariga qo‘yiladigan talablarni belgilovchi rasmiy hujjat; kasbiy faoliyat sohasi – ilmiy, ijtimoiy, iqtisodiy sohalarda, ishlab chiqarishda

namoyon bo‘ladigan kasbiy faoliyat obyektlarining majmuasi;

kasbiy faoliyat turi – xususiyati, natijalari va mehnat sharoitlari bir-biriga yaqin bo‘lgan mehnat funksiyalarining majmuasi. Kasbiy faoliyat turi kasbiy standartlarni ishlab chiqishda qo‘llanilib, aniq mehnat funksiyalari hamda malaka talablarini tavsiflash uchun asos bo‘lib xizmat qiladi;

kichik sinf – iqtisodiy faoliyatni eng aniqlik darajasida tasniflaydi. U sinf ichidagi faoliyatning aniq turlarini tavsiflaydi;

kompetensiya – bilim, malaka va shaxsiy sifatlarini ma’lum sohada muvaffaqiyatli faoliyat uchun qo‘llay olish;

ko‘nikma – mehnat vazifasi doirasida alohida yoki yakka harakatlarni jismoniy va (yoki) aqliy jihatdan bajarish;

malaka – tegishli hujjat bilan tasdiqlanuvchi bilim, ko‘nikma va kompetensiyalar majmuasi bo‘lib, shaxsning muayyan kasbiy faoliyat turini bajarishga tayyorligini aks ettiradi;

malaka darajasi – xodimlarning bilim, ko‘nikma va kompetensiyalarining murakkablik, standart bo‘lmagan mehnat harakatlari va mas’uliyat parametrlariga muvofiqlik darajasi;

Mashg‘ulotlar milliy klassifikatori – O‘zbekiston Respublikasi hududida qo‘llaniladigan mashg‘ulotlar (kasblar/lavozimlar) nomlarini aks ettiruvchi va ularni bajariladigan ishning turiga muvofiq malaka darajasi va ixtisoslashuvi bo‘yicha tasniflovchi mashg‘ulotlar (kasblar/lavozimlar) ning tizimlashtirilgan ro‘yxati;

Milliy malaka tizimi – kasbiy malakalar bo‘yicha mehnat bozori talabi hamda ta’lim tizimi (jumladan, norasmiy va informal ta’lim) taklifini muvofiqlashtiruvchi hamda tartibga soluvchi huquqiy va institutsional vositalar va mexanizmlar majmui; Milliy malaka ramkasi – kasbiy faoliyat uchun zarur bo‘lgan barcha malakalarni tavsiflovchi, mamlakatda kasbiy malakalarni tasniflash va tan olishning strategik

muhim, konseptual vositasi hisoblanuvchi, malaka darajalari yig‘indisidan iborat tashkiliy tuzilma;

norasmiy ta’lim – tashkillashtirilgan, maqsadli va rejalashtirilgan ta’lim bo‘lib, shaxs yoki ta’lim xizmatlarini ko‘rsatuvchi tashkilot tomonidan amalga oshiriladi va rasmiy ta’limni to‘ldiruvchi yoki uning alternativasi bo‘lishi mumkin;

rasmiy ta’lim – davlat ta’lim muassasalari va davlat tomonidan tan olingan nodavlat ta’lim muassasalarida amalga oshiriladigan, tashkillashtirilgan, maqsadli

va rejalashtirilgan ta’lim jarayoni;

sinf – guruh ichida iqtisodiy faoliyatning o‘rtacha darajada aniqlangan turlarini ifodalaydi.U guruh ichidagi ancha tor doiradagi faoliyatni ifodalash uchun ishlatiladi;

Tarmoq malaka ramkasi – Milliy malaka ramkasi, mashg‘ulotlar, lavozimlar va kasblar klassifikatorlari asosida ishlab chiqiladigan hamda tegishli sohadagi kasblarga qo‘yiladigan malaka talablarini bajariladigan ishning murakkabligi, tarmoqda qo‘llaniladigan bilim, ko‘nikma va kompetensiyalar xususiyatiga qarab darajalarga ajratuvchi tasniflagich.

Ekologiya sohasiga oid tayanch atama va tushunchalar:

Ekologiya – bu tirik organizmlar va ularning atrof-muhit bilan o‘zaro aloqalarini o‘rganadigan fan. Tabiatdagi muvozanatni, yashash sharoitlarini va organizmlarning bir-biriga hamda atrof-muhitga ta’sirini tahlil qiladi. Ekologiya insonning tabiat bilan qanday munosabatda bo‘lishini tushunishga yordam beradi; Iqlim o‘zgarishi – bu Yer yuzasidagi uzoq muddatli harorat, yog‘ingarchilik va boshqa iqlim sharoitlarining o‘zgarishi. Bu o‘zgarish ko‘pincha inson faoliyati, masalan, sanoat chiqindilari va o‘rmonlarning kamayishi sababli yuzaga keladi. Iqlim o‘zgarishi tabiiy muhitga va odamlar hayotiga salbiy ta’sir ko‘rsatishi mumkin; Utilizatsiya qilish – bu eski, ishdan chiqqan yoki keraksiz bo‘lgan narsalarni qayta ishlash, parchalash yoki yo‘q qilish jarayonidir. Maqsadi atrof-muhitni ifloslantirmaslik va resurslarni tejashdir. Masalan, avtomobillarni, elektron uskuna

yoki chiqindilarni utilizatsiya qilish mumkin;

Zararsiz chiqindilar – bu atrof-muhitga yoki inson salomatligiga zarar keltirmaydigan chiqindilar. Ular ko‘pincha tabiiy materiallardan yoki oson parchalanadigan moddalar sifatida bo‘ladi. Masalan, oziq-ovqat qoldiqlari yoki o‘rmon chiqindilari zararsiz chiqindilar hisoblanadi. Ularni qayta ishlash yoki tabiiy yo‘l bilan yutilishi mumkin;

Zararli chiqindilar – bu inson salomatligi va atrof-muhit uchun xavfli bo‘lgan chiqindilar. Ularda zaharli kimyoviy moddalar, og‘ir metallar yoki radioaktiv materiallar bo‘lishi mumkin. Bunday chiqindilar maxsus tarzda yig‘ilishi, saqlanishi va utilizatsiya qilinishi zarur, chunki ular ifloslanish, kasalliklar va boshqa muammolarga olib keladi.

Mazkur tarmoq malaka ramkasini ishlab chiqishga asos bo‘lgan qonunlar, qarorlar, normativ hujjatlar:

O‘zbekiston Respublikasining 1992-yil 9-dekabrdagi “Tabiatni muhofaza qilish to‘g‘risida”gi 754-XII-son Qonuni;

O‘zbekiston Respublikasining 1993-yil 6-maydagi “Suv va suvdan foydalanish to‘g‘risida”gi 837-XII-son Qonuni;

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 31-maydagi “Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish sohasini transformatsiya qilish va vakolatli davlat organi faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-81-son Farmoni;

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 18-noyabrdagi “Ekologiya

va turizm sohalarida aholi talablariga tezkor javob bera oladigan boshqaruv tizimini yaratish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PF-217-son Farmoni;

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 24-maydagi “Raqamli xizmatlar qamrovi va sifatini oshirish hamda soha, tarmoq va hududlarni raqamli transformatsiya qilish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-162-son Qarori;

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yildagi 31-maydagi “Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o‘zgarishi vazirligi faoliyatini samarali tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-171-son Qarori;

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 30-sentyabrdagi “O‘zbekiston Respublikasi milliy malaka tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-345-son Qarori;

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 18-noyabrdagi O‘zbekiston Respublikasi Ekologiya va iqlim o‘zgarishi milliy qo‘mitasi faoliyatini tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida PQ-343-son Qarori;

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2017-yil 6-iyundagi “Yer qa’ridan foydalanish, xavfli ishlar, xavfli tovarlar va moddalar, portlovchi materiallar ishlab chiqarish, ularning aylanishi sohasida hamda boshqa sohalarda ruxsat berish tartib-taomillaridan o’tish tartibi to‘g‘risidagi nizomlarni tasdiqlash haqida”gi 360-son qarori;

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2020-yil 7-sentyabrdagi “Atrof-muhitga ta’sirni baholash mexanizmini yanada takomillashtirish to‘g‘risida”gi 541-son qarori;

O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2025-yil 17-iyundagi “O‘zbekiston Respublikasi milliy malaka tizimini tartibga solishga qaratilgan ayrim normativ-huquqiy hujjatlarni tasdiqlash to‘g‘risida”gi 369-son qarori.

Asosiy qisqartmalar:

MMR – Milliy malakalar ramkasi;

MMK – Mashg‘ulotlarning milliy klassifikatori; TMR – Tarmoq malaka ramkasi.

## 2. Tarmoq malaka ramkasining pasporti

Soha (tarmoq) ning tavsifi:

Ekologiya sohasi sanoatda ekologik xavfsizlikni ta’minlash, tabiiy resurslardan foydalanish, ularni qayta tiklash va muhofaza qilish, jumladan yer osti boyliklari, suv havzalari, o‘rmonlar, hayvonot dunyosi va ularning yashash muhiti, alohida muhofaza qilinadigan hududlar va obyektlar, shuningdek gidrometeorologiya va unga turdosh sohalar hamda ekologik monitoring sohasidagi faoliyatlarni amalga oshiradi. Shuningdek, mazkur sohada ekologik ekspertiza sohasidagi ishlar, alohida muhofaza qilinadigan hududlarni muhofaza qilish va ulardan foydalanish doirasida yer osti boyliklaridan foydalanish holati haqidagi ma’lumotlarni kuzatish, baholash va tahlil qilish, yo‘qolib ketish xavfi ostida bo‘lgan yovvoyi hayvonlar va o‘simliklar holati to‘g‘risidagi axborotni monitoring qilish, baholash va tahlil qilish bo‘yicha faoliyatlar yo‘lga qo‘yilgan.

Ekologiya sohasi bo‘yicha tarmoq malaka ramkasi quyidagi iqtisodiy faoliyat turlari uchun ishlab chiqilgan:

E seksiyasi – Suv bilan ta’minlash; kanalizasiya tizimi, chiqindilarni yig‘ish va utilizasiya qilish;

N seksiyasi – Professional, ilmiy va texnik faoliyat;

P seksiyasi – Davlat boshqaruvi va mudofaa; majburiy ijtimoiy ta’minot;

S seksiyasi – San’at, sport va dam olish.

O‘zbekiston Respublikasida Ekologiya sohasidagi TMR Iqtisodiy faoliyat turlari tasniflagichi (IFUT-2.1)ga muvofiq quyidagi iqtisodiy faoliyat turlarini qamrab oladi:

| T/r | Seksiya | Bo‘lim | Guruh | Sinf | Kichik sinf |
|---|---|---|---|---|---|
| 1 | E seksiyasi – Suv bilan ta’minlash; kanalizasiya tizimi, chiqindilarni yig‘ish va utilizasiya qilish | 38 Chiqindilarni yig‘ish, utilizatsiya va yo‘qotish | 38.1 Chiqindilarni yig‘ish; | 38.11 Zararsiz chiqindilarni yig‘ish | 38.11.0 Zararsiz chiqindilarni yig‘ish |
| | | | | 38.12 Zararli chiqindilarni yig‘ish | 38.12.0 Zararli chiqindilarni yig‘ish |
| | | | 38.2 Chiqindilarni utilizatsiya qilish (tiklash) | 38.21 Materiallarni utilizatsiya qilish (tiklash) | 38.21.1 Ikkilamchi xom ashyo olish uchun metall chiqindilarni saralash va qayta ishlash |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | 38.21.2 Ikkilamchi xom ashyo olish uchun nometall chiqindilarni saralash va qayta ishlash |
| | | | | 38.22 Energiyani qayta tiklash-rekuperatsiya qilish | 38.22.0 Energiyani qayta tiklash-rekuperatsiya qilish |
| | | | | 38.23 Boshqa chiqindilarni utilizatsiya qilish (tiklash) | 38.23.0 Boshqa chiqindilarni utilizatsiya qilish (tiklash) |
| | | | 38.3 Qayta tiklanishsiz chiqindilarni yo‘qotish | 38.31 Energiyani qayta tiklamasdan rekuperatsiya qilish | 38.31.0 Energiyani qayta tiklamasdan rekuperatsiya qilish |
| | | | | 38.32 Chiqindilarni ko‘mib tashlash yoki doimiy saqlash | 38.32.0 Chiqindilarni ko‘mib tashlash yoki doimiy saqlash |
| | | | | 38.33 Boshqa chiqindilarni yo'q qilish | 38.33.0 Boshqa chiqindilarni yo'q qilish |
| | | 39 Tiklash va chiqindilarni yo‘qotish sohasidagi boshqa xizmatlar faoliyati | 39.0 Tiklash va chiqindilarni yo‘qotish sohasidagi boshqa xizmatlar faoliyati | 39.00 Tiklash va chiqindilarni yo‘qotish sohasidagi boshqa xizmatlar faoliyati | 39.00.0 Tiklash va chiqindilarni yo‘qotish sohasidagi boshqa xizmatlar faoliyati |
| 2 | N seksiyasi – Professional, ilmiy va texnik faoliyat | 71 Me’morchilik, muxandislik izlanishlari, texnik sinovlar va tahlil sohasidagi faoliyat | 71.2 Texnik sinovlar va tahlillar | 71.20 Texnik sinovlar va tahlillar | 71.20.0 Texnik sinovlar va tahlillar |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| 3 | P seksiyasi – Davlat boshqaruvi va mudofaa; majburiy ijtimoiy ta’minot | 84 Davlat boshqaruvi va mudofaa; majburiy ijtimoiy ta’minot | 84.1 Umumiy tusdagi davlat boshqaruvi hamda iqtisodiy, ijtimoiy va ekologik boshqaruv | 84.11 Umumiy tusdagi davlat boshqaruvi | 84.11.1 Davlat hokimiyati va boshqaruvining respublika idoralari faoliyati |
| | | | | | 84.11.2 Davlat hokimiyati va boshqaruvining hududiy idoralari faoliyati |
| | | | | 84.12 Sog‘liqni saqlash, ta’lim, madaniyat va boshqa ijtimoiy xizmatlarni tartibga solish | 84.12.0 Sog‘liqni saqlash, ta’lim, madaniyat va boshqa ijtimoiy xizmatlarni tartibga solish |
| 4 | S seksiyasi – San’at, sport va dam olish | 91 Kutubxonalar, arxivlar, muzeylar va boshqa madaniyat obyektlari | 91.4 Botanika va hayvonot bog‘lari hamda qo‘riqxonalar faoliyati | 91.41 Botanika va hayvonot bog‘lari faoliyati | 91.41.0 Botanika bog‘lari va hayvonot bog‘lari faoliyati |
| | | | | 91.42 Qo‘riqxonalar faoliyati | 91.42.0 Qo‘riqxonalar faoliyati |

TMR quyidagi kasbiy faoliyat turlari va mashg‘ulotlar guruhlarini hisobga olgan holda ishlab chiqilgan:

| **T/r** | **Mashg‘ulot guruhi kodi** | **Mashg‘ulot guruhi nomi** |
|---|---|---|
| 1 | 11111 | Siyosiy davlat fuqarolik xizmatchilari |
| 2 | 11200 | Markaziy tashkilotlar, muassasalar va korxonalarning rahbarlari |
| 3 | 12190 | Boshqa mashg‘ulotlar guruhlariga kiritilmagan moliyaviy-iqtisodiy va ma’muriy ishlar bo‘yicha boshqaruvchilar, b.g.k. |
| 4 | 13211 | Ishlab chiqarish sanoati sohasida ishlab chiqarish va foydalanish bo‘limlari rahbarlari |
| 5 | 13214 | Chiqindilarni yig‘ish va tozalash sohalarida ishlab chiqarish va foydalanish bo‘limlari rahbarlari |
| 6 | 21331 | Tabiatni muhofaza qilish bo‘yicha professional-mutaxassislar |
| 7 | 21332 | Ekologlar |
| 8 | 21333 | Chiqindilar bo‘yicha professional-mutaxassislar |
| 9 | 21334 | Ekologik audit va sertifikatlash bo‘yicha professional-mutaxassislar (yashil ekologik barqarorlik) |
| 10 | 21431 | Atrof-muhitni muhofaza qilish bo‘yicha muhandislar |
| 11 | 21432 | Kanalizatsiya tizimi va oqova suvlar bo‘yicha muhandislar |

| | | |
|---|---|---|
| 12 | 31191 | Atrof-muhitni muhofaza qilish bo‘yicha texniklar |
| 13 | 31192 | Materialshunoslik bo‘yicha texniklar |
| 14 | 31299 | Boshqa mashg‘ulot guruhlariga kiritilmagan brigadirlar, b.g.k. |
| 15 | 31321 | Chiqindilarni yoqish pechlari operatorlari |
| 16 | 31329 | Boshqa mashg‘ulotlar guruhlariga kiritilmagan chiqindilarni yoqish pechlari, suv tozalash inshootlari va shunga o‘xshash qurilmalar operatorlari, b.g.k. |
| 17 | 33593 | Atrof-muhitni muhofaza qilish bo‘yicha inspektorlar |
| 18 | 96110 | Chiqindilarni yig‘uvchilar va qayta ishlovchilar |
| 19 | 96120 | Chiqindilarni ajratuvchilar |

## 1. Tarmoq tahlili

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o‘zgarishi vazirligi faoliyatini samarali tashkil etish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-171-sonli Qarori asosida Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o‘zgarishi vazirligi tizimida yangi tashkil etilayotgan tuzilmalar faoliyatini yo‘lga qo‘yish jadvali belgilab olingan.

Mamlakatimizda ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiatni asrash, tabiiy resurslardan oqilona foydalanishda yoshlarning ishtirokini oshirish, ular o‘rtasida ekotarg‘ibotni ko‘paytirish hamda yoshlarni bir g‘oya ostida birlashtirish maqsadida qator ishlar amalga oshirildi.

2023-yilning yakuniga qadar respublikamiz bo‘yicha o‘tkazilgan tadbirlarda jami 2 500 000 nafarga yaqin volontyorlar va ekofaol yoshlar ishtirok etdi.

Yil davomida respublika bo‘ylab tashkil etilgan “Yashil makon” umummilliy loyihasining bahorgi va kuzgi mavsumlari doirasida mamlakatni ko‘kalamzorlashtirish uchun mevali va manzarali daraxtlar ekish aksiyalarida ham tizimli ravishda ekofaollar va volontyorlarning ishtiroki ta’minlandi. Loyiha doirasida o‘tkazilgan tadbirlarda mamlakatimizning barcha hududlaridan jami 800 000 nafarga yaqin ekofaollar va volontyorlar qatnashdi.

Ta’kidlash joizki, BMT Bosh Assambleyasining 2022-yil 14-dekabrdagi 77-sessiyasida qabul qilingan rezolyutsiyasiga muvofiq, 30-mart — “Xalqaro chiqindisiz dunyo kuni” (“International Day of Zero Waste”) deb e’lon qilingan. Shu munosabat bilan, 30-mart kuni Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrida keng jamoatchilik bilan birgalikda yugurish orqali chiqindilarni saralab yig‘ish – “plogging” tadbirlari tashkil etildi. Unda 800 nafardan ortiq ekofaollar va volontyorlar qatnashib, tabiatni asrash va hududlarni chiqindilardan tozalashda faollik ko‘rsatishdi.

Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va turizm sohalarida vazifalarni tezkor hamda yangi yondashuv asosida sifatli tashkil etish, shuningdek, mazkur yo‘nalishdagi davlat boshqaruvi va nazorati tizimini takomillashtirish maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2025-yil 18-noyabrdagi PF-217-son Farmoni va PQ-343-son Qarori tasdiqlandi.

Mazkur normativ-hujjatlarga muvofiq ekologiya sohasida quyidagi asosiy vazifalar belgilandi:

ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va ularni qayta tiklash, takror ko‘paytirish, chiqindilarni boshqarish va aylanma (sirkulyar) iqtisodiyotni rivojlantirish, iqlim o‘zgarishiga qarshi kurashish va moslashish;

hayvonot va o‘simlik dunyosidan, muhofaza etiladigan tabiiy hududlardan oqilona foydalanish, ularni qayta tiklash va muhofaza qilish, atmosfera havosi hamda yer osti boyliklarini muhofaza qilish va ulardan oqilona foydalanish, shuningdek, chiqindilar bilan bog‘liq ishlarni amalga oshirish;

jonli tabiatning turlari va genetik fondi, ekologik tizimlar, landshaftlar va noyob tabiiy obyektlarning xilma-xilligini hisobga olgan holda ekologik xavfsizlikni ta’minlash va ekologik muvozanatni saqlash.

Shuningdek, ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish sohasidagi umummilliy loyihalarning asosiy vazifalari belgilandi. Unga muvofiq:

1. “Chiqindidan holi hudud” umummilliy loyihasi doirasida:

respublikaning barcha hududlarini qamrab oladigan chiqindilarni yoqib, elektr energiya ishlab chiqarish korxonalarini qurish;

tibbiyot va xavfli chiqindilarni xavfsiz va to‘laqonli utilizatsiya qilish tizimini yaratish;

chiqindilarni olib chiqib ketish bo‘yicha yuridik shaxslar mas’uliyatini oshirish; chiqindilarni to‘plash va olib chiqib ketish xizmati sifatini oshirish va aholi talablariga moslashtirish, shu jumladan, texnika va konteynerlar sonini tubdan oshirish;

poligonlarni rekultivatsiya qilish va ular sonini keskin kamaytirish;

qayta yuklash stansiyalari faoliyatini yo‘lga qo‘yish.

2. “Toza havo” umummilliy loyihasi doirasida:

markaziy va sanoatga ixtisoslashtirilgan tuman (shahar)larning havo sifatini yaxshilash;

havo sifati surunkali buzilayotgan tuman (shahar)da alohida maxsus nazorat tizimini joriy qilish;

sanoat korxonalari tomonidan avtomatik monitoring stansiyalari, chang-gaz tozalash uskunalari va suv tozalash inshootlarining o‘rnatilishini ta’minlash;

tmosfera havosining ifloslanishi kuzatuvlarining davlat tizimini rivojlantirish va modernizatsiya qilish;

tashlamalarning umumiy hajmini kamaytirish.

3. “Yashil makon” umummilliy loyihasiga quyidagi qo‘shimcha vazifalar kiritildi:

Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrida qo‘shimcha ravishda jami maydoni 100 gektardan kam bo‘lmagan botanika va dendrologiya bog‘larini tashkil qilish;

har bir shahar va tumanda kamida 2 tadan soyali sayr ko‘chalarini tashkil qilish.

4. “Eko-madaniyat” umummilliy loyihasi doirasida:

maktabgacha ta’limning eng asosiy samaradorlik ko‘rsatkichi sifatida bolalarda eko-odatlarni shakllantirish;

bolalar orasida ekologik hayot tarzini tashviqot qilish uchun eko-kontent bazasini shakllantirish;

Ekovolontyorlar milliy tarmog‘ini yaratish hamda maktablarda tashabbuskor maktab o‘quvchilarini taqdirlash maqsadida uch darajali eko-a’lochilar ko‘krak nishonini joriy qilish;

Qoraqalpog‘iston Respublikasi, viloyatlar va Toshkent shahrida eko-oromgohlar tashkil qilish. Bunda eko-a’lochilarning oromgohlarda imtiyozli

ravishda dam olishini tashkillashtirish;

o‘quvchilar va talabalarning startap loyihalari uchun mini-grantlar ajratib borish;

ekologik kraudfanding faoliyatiga huquqiy maqom berish va qo‘llab-quvvatlash;

har bir mahallada jamoatchilik ekologiya nazoratchisi tizimini joriy qilish, bunda ular ishtirokida amalga oshirilgan ma’muriy jarimaning o‘n foiz miqdoridagi mablag‘larni jamoatchilik ekologiya nazoratchisini rag‘batlantirishga yo‘naltirish;

“Ekofaol”, “Yashil tadbirkor” platformalarini joriy qilish.

5. “Bio meros” umummilliy loyihasi doirasida:

muhofaza etiladigan tabiiy hududlarni boshqarish tizimi samaradorligini oshirish va ularning hududlarini kengaytirish;

kamyob va yo‘qolib ketish xavfi bo‘lgan yovvoyi hayvon va o‘simlik turlari bo‘yicha alohida pitomniklar tashkil qilish hamda ularni qayta tiklash (reintroduksiya) chora-tadbirlarini amalga oshirish;

biologik resurslardan barqaror foydalanish, shu jumladan, biologik xilma-xillik va ekotizim xizmatlarining qiymatini iqtisodiy baholash mexanizmlarini joriy etish.

Farmonga muvofiq ekologiya sohasida davlat ekologiya inspektori maqomiga ega bo‘lgan xodimlarga maxsus unvonlar berish tartibini belgilandi.

Davlat ekologiya inspektoriga xizmat majburiyatlariga munosabati, malaka oshirish kurslarini o‘taganligi, o‘tagan xizmat yillari va egallagan lavozimini inobatga olgan holda yakka tartibda quyidagi maxsus unvonlar beriladi:

I, II, III darajali davlat ekologiya maslahatchilari; I, II, III darajali ekologiya maslahatchilari;

I, II, III darajali ekologlar.

Davlat inspektorlari kasb bo‘yicha xizmatga layoqatini baholash uchun har uch yilda kamida bir marta attestatsiyadan o‘tkaziladi.

Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish sohasidagi islohotlarni yanada kuchaytirish chora-tadbirlari dasturiga muvofiq 2026-yil davomida quyidagi amaliy loyihalar amalga oshirilishi rejalashtirilmoqda:

Respublikada 18 ta dendrologiya va 15 ta botanika bog‘larini tashkil etishni nazarda tutuvchi normativ-huquqiy hujjat loyihasini ishlab chiqish;

Toshkent shahrida ekologik barqarorlikni ta’minlash, aholining hayot sifatini oshirish hamda yashil hududlar qamrovini kengaytirish maqsadida “Yashil Toshkent” loyihasini amalga oshirish bo‘yicha respublika ishchi guruhi tarkibini tasdiqlash va uning vazifalarini belgilash;

Xalqaro standartlar talablariga javob beradigan qurilish uchun ajratilgan obyektlarda qurilish boshlanishidan oldin quruvchi tashkilotlar tomonidan fon monitoring stansiyalari va onlayn kameralar o‘rnatilishi va boshqa ekologik

talablarni amalga oshirishni nazarda tutuvchi “Qurilishda ekologik faoliyat standarti talablari”ni ishlab chiqish;

Xalqaro tajribani o‘rgangan holda shamol yo‘nalishlari (roza vetrov) va tezligini

hisobga olgan holda qurilishni amalga oshirishni nazarda tutuvchi standart ishlab chiqish. Bunda shamol yo‘nalishini inobatga olgan holda:

bino va inshootlarga qo‘yiladigan talablarni belgilash;

bino va inshootlarning joylashuvini, shamol o‘tishini hisobga olish;

qurilish ishlarini boshlashdan oldin qurilish, ekologiya va kadastr organlarining xulosalarini olish tartibini belgilash.

Mazut va shunga o‘xshash yuqori ifloslantiruvchi yoqilg‘i turlaridan foydalangan holda atmosferaga zararli moddalar chiqarilishi holatlarining oldini olish maqsadida javobgarlik choralarini kuchaytirish bo‘yicha qonunchilik hujjatlariga o‘zgartirish kiritish yuzasidan takliflar ishlab chiqish;

Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o‘zgarishi vazirligi boshqaruv xodimlari faoliyatiga baho berib, ularning attestatsiyadan o‘tkazilishini ta’minlash.

Sohadagi yirik korxona va tashkilotlar:

Chiqindilarni boshqarish va sirkulyar iqtisodiyotni rivojlantirish agentligi;

Ekologik monitoring milliy markazi davlat muassasasi;

Davlat ekologik ekspertiza markazi davlat muassasasi;

Chiqindi poligonlarini boshqarish direksiyasi davlat muassasasi;

Muhofaza etiladigan tabiiy hududlar departamenti davlat muassasasi;

Orolbo‘yi xalqaro innovatsiya markazi davlat muassasasi;

Eko-media markazi davlat muassasasi;

Markaziy Osiyo atrof-muhit va iqlim o‘zgarishini o‘rganish universiteti davlat muassasasi;

O‘zbekiston davlat tabiat muzeyi davlat muassasasi;

Toshkent hayvonot bog‘i davlat muassasasi;

Farg‘ona hayvonot bog‘i davlat muassasasi;

Termiz hayvonot bog‘i davlat muassasasi;

Loyihalarni boshqarish guruhi davlat muassasasi;

Bildirsoy-Chimyon-Nanay” xalqaro umummavsumiy kurortini qurish va ekspluatatsiya qilish bo‘yicha loyiha ofisi davlat muassasasi;

Davlat ekologik sertifikatlashtirish va standartlashtirish markazi MCHJ.

Ekologiya sohasida talab yuqori bo‘lgan kasblar quyidagilarni tashkil etadi:

Barqaror rivojlanish bo‘yicha mutaxassis (Sustainability Specialist), atrof-muhit muhandisi (Environmental Engineer), chiqindilarni boshqarish mutaxassisi (Waste Management Specialist), yashil energiya mutaxassisi (Renewable Energy Specialist), ekologik huquqshunos (Environmental Lawyer) va boshqalar.

Tarmoqda milliy malakalar tizimini rivojlantirish bo‘yicha amalga oshirilgan hamda rejalashtirilgan ishlar:

2024-yil 10-fevral kuni Toshkent viloyatida Markaziy Osiyo atrof-muhit va iqlim o‘zgarishini o‘rganish universiteti (“Green University”) tashkil etildi. Bu universitetning asosiy maqsadi Ekologik muammolarni samarali hal etish uchun zarur bilim va ko‘nikmalarga ega bo‘lgan yuqori malakali olimlar, mutaxassislar,

menejerlar va tadbirkorlarni tayyorlash. Mutaxassislarning yangi avlodini

tarbiyalash orqali biz dolzarb ekologik muammolarni hal etishga hissa qo‘shish, barqaror rivojlanishni rag‘batlantirish va ushbu muhim sohalarda innovatsiyalarni qo‘llab-quvvatlashni maqsad qilganmiz. Markaziy Osiyo mamlakatlari uchun mintaqaviy hamkorlik, innovatsiyalar, ilmiy tadqiqotlar va muhim va umumiy ekologik muammolarga yangi yondashuvlarni shakllantirishda yagona platformaga aylanish.

O‘zbekistondagi chiqindi poligonlari hududida ekosanoat zonalari tashkil etiladi. Bu 2025-yil 24-mart kuni qabul qilingan “Chiqindilarni qayta ishlash sohasini yanada takomillashtirish hamda kompleks tizimlashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PF-56-sonli prezident farmonida belgilangan.

Farmonga asosan, chiqindilarni qayta ishlash sohasidagi asosiy yo‘nalishlar belgilandi, xususan:

mavjud qattiq maishiy chiqindi poligonlarini 2030-yilgacha 50 foizga qisqartirish;

yangidan hosil bo‘layotgan chiqindilarni poligonlarga yo‘naltirmasdan, maksimal darajada qayta ishlash yoki kuydirish, sohaga sirkulyar iqtisodiyot amaliyotini joriy qilish.

Mamlakatimiz tashabbusi bilan Orolbo‘yi mintaqasi uchun Birlashgan Millatlar Tashkilotining inson xavfsizligi bo‘yicha ko‘p tomonlama sheriklik trast fondi tuzildi. Umid qilamizki, ushbu fond og‘ir ekologik hududda yashayotgan aholiga amaliy yordam ko‘rsatish uchun xalqaro hamjamiyatning tayanch platformasi bo‘lib xizmat qiladi. Biz Orolbo‘yi mintaqasini ekologik innovatsiya va texnologiyalar hududi, deb e’lon qilish haqida Birlashgan Millatlar Tashkiloti Bosh Assambleyasining maxsus rezolyutsiyasini qabul qilishni taklif etamiz. Ushbu muhim hujjat tasdiqlangan sanani esa Xalqaro ekologik tizimlarni himoya qilish va tiklash kuni sifatida nishonlash maqsadga muvofiq bo‘lardi”. Shulardan kelib chiqqan holda Orol bo‘ydagi ekologik muammolar naqadar jiddiy ekanligini ko‘rishimiz mumkin va bu muammolarni xalqaro hamjamiyat bilan birgalikda hal etish choralarini ishlab chiqish lozim.

2030-yilgacha bo‘lgan davrda O‘zbekiston Respublikasi atrof-muhitni muhofaza qilish kontseptsiyasiga muvofiq Orol dengizining qurigan tubida o‘rmonzorlar maydonini jami hududiga nisbatan 60 foizgacha yetkazish, Nukus, Urganch va Xiva shaharlari atrofida “Yashil belbog‘” tashkil etish maqsadida tuzga chidamli, tez o‘sar saksovul, cherkez va qandim o‘simliklari ekish ishlari olib borilmoqda.

Tabiat komponentlari va hodisalarning o‘zaro aloqasi hamda bog‘liqligi turli xil ko‘rinishlarda sodir bo‘ladi. Buni o‘simlik bilan hayvonot dunyosi, tuproq bilan zaminning ustki yotqiziqlari, yog‘in miqdorining ko‘payib yoki kamayib borishi bilan o‘simliklar turi ham miqdor jihatdan o‘zgarib borishida kuzatishimiz mumkin. Bu o‘zgarishlar ko‘p jihatdan inson faoliyatining faollashuvi bilan bog‘liqdir.

Hozirgi kunda Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o‘zgarishi

sohasida Situatsion markaz tashkil etilgan bo‘lib, ushbu markaz faoliyatini samarali amalga oshirish uchun mutaxassislar talab etiladi.

## 2. Tarmoqqa tegishli kasblar ro‘yxati

MMK-2025 ga muvofiq tarmoqqa tegishli kasblar ro‘yxati quyidagi jadvalda keltiriladi:

| T/r | Lavozim va kasblar kodi | Xizmatchilar lavozimlari va ishchilar kasblari nomlari |
|---|---|---|
| 1. | 11111004 | O‘zbekiston Respublikasi Vaziri |
| 2. | 11111007 | O‘zbekiston Respublikasi vaziri o‘rinbosarlari, Qoraqalpog‘iston Respublikasi vazirlari va o‘rinbosarlari |
| 3. | 11200006 | Boshqaruv (korporatsiya, assotsiatsiya, bank, trest) raisi va o‘rinbosarlari |
| 4. | 11200007 | Boshqaruv raisi va o‘rinbosarlari |
| 5. | 11200023 | Korxona bosh direktori (boshlig‘i, boshqaruvchisi) va o‘rinbosarlari |
| 6. | 11200010 | Direktor va o‘rinbosarlari |
| 7. | 11200014 | Ijrochi direktor va o‘rinbosarlari |
| 8. | 12190001 | Aksiyadorlik jamiyatining boshqaruvi (direksiyasi) a’zosi |
| 9. | 12190005 | Bosh ekolog |
| 10. | 13211014 | Bosh muhandis |
| 11. | 13214001 | Chiqindi poligoni boshlig‘i |
| 12. | 13214002 | Chiqindixona mudiri |
| 13. | 13214003 | Kimyo-bakteriologiya laboratoriya boshlig‘i |
| 14. | 13214004 | Maishiy chiqindilar poligoni boshlig‘i (mudiri ) |
| 15. | 13214005 | Maishiy chiqindilarni yo‘q qilish bo‘yicha uchastka (tuman) ustasi |
| 16. | 13214006 | Nasos stansiyasi boshlig‘i (suv va kanalizatsiya xo‘jaligida) |
| 17. | 13214007 | Shahar hududini tozalash, maishiy chiqindilarni chiqarish bo‘yicha maxsus mashina kolonnasi boshlig‘i |
| 18. | 13214008 | Suv oqava tarmoqlari ekspluatatsiyasi bo‘yicha tuman boshlig‘i |
| 19. | 13214009 | Suv o‘tkazish-kanalizatsiya xo‘jaligi avariya-dispetcherlik xizmati boshlig‘i |
| 20. | 13214010 | Tozalash inshootlari (stansiyasi) boshlig‘i |
| 21. | 21331001 | Atmosfera ifloslanishi bo‘yicha tahlilchi |
| 22. | 21331002 | Atrof-muhit muhofazasi va turdosh sohalar bo‘yicha ilmiy xodimlar va ilmiy tadqiqotchilar |
| 23. | 21331003 | Atrof-muhitni himoya qilish bo‘yicha inspektor |
| 24. | 21331004 | Atrof-muhitni himoya qilish bo‘yicha professional-mutaxassis |
| 25. | 21331005 | Bioxilmaxillikni nazorat qilish bo‘yicha professional-mutaxassis |
| 26. | 21331006 | Ekologik politsiya inspektori |
| 27. | 21331007 | Ekologik tahlilchi |
| 28. | 21331009 | Radiatsion xavfsizlik va atrof-muhit muhofazasi bo‘yicha professional-mutaxassis |
| 29. | 21331010 | Radiatsion, kimyoviy va tibbiy biologik muhofazasi guruhi boshlig‘i |
| 30. | 21331014 | Yer resurslari bo‘yicha professional-mutaxassis |
| 31. | 21331015 | Atrof-muhitni himoya qilishda raqamli kuzatuv bo‘yicha professional-mutaxassis |
| 32. | 21332001 | Agroekolog |
| 33. | 21332002 | Ekoauditor |
| 34. | 21332003 | Ekolog |
| 35. | 21332004 | Ekologiya bo‘yicha ilmiy xodimlar va ilmiy tadqiqotchilar |

| | | |
|---|---|---|
| 36. | 21332005 | Ekolog-muhandis |
| 37. | 21332006 | Geoekolog |
| 38. | 21332007 | Gidrogeoekolog |
| 39. | 21332008 | Suv ekologiyasi bo‘yicha professional-mutaxassis |
| 40. | 21332009 | Tuproq ekologiyasi bo‘yicha professional-mutaxassis |
| 41. | 21333001 | Chiqindilar bo‘yicha professional-mutaxassis |
| 42. | 21333002 | Chiqindilarni qayta ishlash va utilizatsiya qilish bo‘yicha muhandis-texnolog |
| 43. | 21334001 | Ekologik audit va baholash bo‘yicha professional-mutaxassis |
| 44. | 21334002 | Iqlim o‘zgarishi bo‘yicha professional-mutaxassis |
| 45. | 21431001 | Atrof-muhit va atmosfera ifloslanishini nazorat qilish bo‘yicha muhandis |
| 46. | 21431002 | Atrof-muhitni muhofaza qilish bo‘yicha muhandis |
| 47. | 21431003 | Atrof-muhitni muhofaza qilish sohasida ilmiy xodimlar va ilmiy tadqiqotchilar |
| 48. | 21431004 | Atrof-muhitni tiklash bo‘yicha muhandis |
| 49. | 21431007 | Radiatsiya xavfsizligi va atrof-muhitni muhofaza qilish bo‘yicha muhandis |
| 50. | 21431009 | Tabiiy resurslardan foydalanish bo‘yicha muhandis |
| 51. | 21431010 | Xavfli chiqindilarni qayta ishlashni boshqarish bo‘yicha muhandis |
| 52. | 21431012 | Yer resurslaridan foydalanish va ularni muhofaza qilishni nazorat qilish bo‘yicha muhandis |
| 53. | 21432001 | Chiqindilarni yig‘ish va yo‘q qilishni tashkil qilish bo‘yicha muhandis |
| 54. | 31191001 | Atrof-muhit ifloslanishini monitoring qilish bo‘yicha texnik |
| 55. | 31191002 | Atrof-muhitni muhofaza qilish bo‘yicha texnik |
| 56. | 31191003 | Atrof-muhitni muhofaza va ekologiya bo‘yicha laborant tadqiqotchi |
| 57. | 31191004 | Atrof-muhitni tiklash bo‘yicha texnik |
| 58. | 31191005 | Ekologik xavfsizlik bo‘yicha texnik |
| 59. | 31191006 | Ekologiya va ekologik madaniyat bo‘yicha texnik |
| 60. | 31191007 | Havo tahlili bo‘yicha texnik |
| 61. | 31191008 | Maxsus muhofaza qilinadigan tabiiy hududlar bo‘yicha texnik |
| 62. | 31191009 | Tabiiy resurslardan foydalanish bo‘yicha texnik |
| 63. | 31191010 | Yer osti suvlarini nazorat qilish bo‘yicha texnik |
| 64. | 31192001 | Materialshunoslik bo‘yicha texnik |
| 65. | 31299001 | Atrof-muhitni muhofaza qilish muhandisi yordamchisi |
| 66. | 31321001 | Chiqindilarni minimallashtirish bo‘yicha texnik |
| 67. | 31321002 | Chiqindilarni qayta ishlash va saralash bo‘yicha smena ustasi |
| 68. | 31321003 | Chiqindilarni yoqish pechi operatori |
| 69. | 31321004 | Xavfli chiqindilar bo‘yicha texnik |
| 70. | 31329003 | Chiqindilarni boshqarish bo‘yicha mutaxassis-texnik |
| 71. | 33593001 | Atrof-muhit ifloslanishiga qarshi kurashish inspektori |
| 72. | 33593002 | Atrof-muhitni muhofaza qilish inspektori |
| 73. | 33593004 | Ekologiya va atrof muhitni muhofaza qilish bo‘yicha inspektor |
| 74. | 33593005 | Maxsus muhofaza qilinadigan tabiiy hududlar inspektori |
| 75. | 33593009 | O‘simlik va hayvonot dunyosini muhofaza qilishga ixtisoslashgan muassasa inspektori |
| 76. | 33593011 | Tabiiy qo‘riqxonalarni muhofaza qilish inspektori |
| 77. | 33593012 | Yer qa’ri boyliklarini muhofaza qilish va ulardan foydalanish bo‘yicha inspektor |

| | | |
|---|---|---|
| 78. | 96110001 | Chiqindi o‘tkazgichlar farroshi |
| 79. | 96110002 | Chiqindi qayta ishlovchi |
| 80. | 96110003 | Chiqindi quvurlari ishchisi |
| 81. | 96110004 | Chiqindilarni yig‘uvchi |
| 82. | 96110005 | Chiqindini chiqarib tashlash bo‘yicha ishchi |
| 83. | 96110006 | Ikkilamchi xomashyo ishchisi |
| 84. | 96110007 | Ivirsiqlarni qo‘lda tozalash bo‘yicha ishchi |
| 85. | 96110008 | Suyuq chiqindilarni yig‘uvchi |
| 86. | 96120001 | Chiqindi saralovchi |
| 87. | 96120002 | Ikkilamchi xomashyoni saralovchi |

## 3. Yangi ishlab chiqilishi rejalashtirilgan kasbiy standartlar haqida ma’lumot[1]

| T/r | Kasbiy standartlar soni | Qamrab olinadigan kasb (lavozim)lar soni | Ishlab chiqiladigan yil va oy |
|---|---|---|---|
| 1 | 3 | 14 | 2025-yil, dekabr |
| 2 | 3 | 13 | 2026-yil, dekabr |

[1] O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 30-sentyabrdagi “O‘zbekiston Respublikasi milliy malaka tizimini yanada takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-345-son qarori, 6-ilovasidagi 2025-2026-yillarda kasbiy standartlarni ishlab chiqish reja-jadvaliga muvofiq, Ekologiya, o‘rmon xo‘jaligi, gidrometeorologiya sohalarida kasbiy malakalarni rivojlantirish bo‘yicha tarmoq kengashiga tegishli bo‘lgan 10 ta kasbiy standartning qolgan qismi o‘rmon xo‘jaligi va gidrometeorolgiya sohalarini qamrab oladi.

## 4. Tarmoq malaka ramkasi malaka darajalarining tavsifi

| Malaka darajasi | | Bilim | Ko‘nikma (mahorat) | Mas’uliyat va mustaqillik | Kasbiy faoliyat turlari va kasb (lavozim)lar kodi hamda nomi |
|---|---|---|---|---|---|
| Milliy malaka ramasi (MMR) | Tarmoq malaka ramasi (TMR) | | | | |
| **1** | **1** | Ekologiya va atrof muhit muhofazasi sohasida elementar va boshlang‘ich umumiy bilimlar; Atrof muhitni muhofazasi bo‘yicha asosiy tushunchalar, chiqindilarni saralash va ekologik xavfsizlikning oddiy qoidalari | Belgilangan qoidalarga muvofiq standart va oddiy vazifalarni bajarish; Oddiy tozalash ishlari yoki chiqindilarni saralash uchun zarur ko‘nikmalar | O‘z harakatlari va ish natijalari uchun javobgarlik; O‘zganing bevosita nazorati va kuzatuvi ostida ishlash | **38.11 Zararsiz chiqindilarni yig‘ish**<br>96110001 Chiqindi o‘tkazgichlar farroshi<br>96110002 Chiqindi qayta ishlovchi<br>96110003 Chiqindi quvurlari ishchisi<br>96110004 Chiqindilarni yig‘uvchi<br>96110005 Chiqindini chiqarib tashlash bo‘yicha ishchi<br>96110006 Ikkilamchi xomashyo ishchisi<br>961100017 Ivirsiqlarni qo‘lda tozalash bo‘yicha ishchi<br>96110008 Suyuq chiqindilarni yig‘uvchi<br>96120002 Ikkilamchi xomashyoni saralovchi |
| **2** | **2** | Ekologiya va atrof muhit muhofazasi sohasida umumiy amaliy bilimlar; Atrof muhit qonunchiligining asoslari, chiqindilarni boshqarish va tabiiy resurslardan foydalanish to‘g’risida tayanch ma’lumotlar | Standart vazifalarni oddiy qoidalar va instrumentlar yordamida bajarish va yo'riqnoma bo‘yicha harakat qilish; Oddiy monitoring va tozalash ishlarini amalga oshirish uchun zarur bo'lgan amaliy va kognitiv ko‘nikmalar | O‘z harakatlari va ish natijalari uchun javobgarlik; Nazorat ostida standart va oddiy vazifalarni bajarish | **38.11 Zararsiz chiqindilarni yig‘ish**<br>62109001 Aholi punkti (dam olish zonasi)ni obodonlashtirish bo‘yicha ishchi<br>81119004 Chiqindi ho‘jaligi rostlovchisi<br>81219037 Ishlab chiqarish chiqindilari va oborotlarini qayta ishlash bo‘yicha pechkachi<br>81219057 Lom va metall chiqindilarini yig‘uvchi-saralovchi<br>81511004 Chiqindilarni qayta ishlovchi<br>81511003 Chiqindilarni erituvchi<br>81529002 Chiqindilarni presslovchi<br>81542008 Nam chiqindilarni yuvuvchi<br>81549006 Chiqindilarni qurituvchi |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | **91.41 Botanika va hayvonot bog‘lari faoliyati**<br>61290019 Yirtqich hayvonlarga qarovchi ishchi<br>61131006 Ko‘kalamzorlashtiruvchi<br>61290017 Urchitish punkti ishchisi |
| **3** | **3** | Ekologiya va atrof muhit muhofazasi sohasida umumiy amaliy va kasbiy bilimlar;<br>Atrof muhit monitoringi usullari, ifloslanish manbalari va tabiiy muhitni saqlash dasturlari | Belgilangan vazifalarni bajarish va muammolarni hal qilish uchun asosiy usullar, vositalar, materiallar va ma’lumotlarni saralash va foydalanish;<br>Oddiy namuna olish va atrof muhit holatini baholash uchun zarur bo‘lgan amaliy va kognitiv ko‘nikmalar | O‘z harakatlari, ish natijalari va boshqalarning harakatlari uchun javobgarlik;<br>Muammolarni hal qilishda zaruratdan kelib chiqib mustaqil qaror qabul qilish;<br>Oddiy ekologik hodisalarda choralar ko‘rish | **38.11 Zararsiz chiqindilarni yig‘ish**<br>43220001 Aholi yashash joylarini obodonlashtirish bo‘yicha ishchi (ishlab chiqarish hududi)<br>62109002 Birlashtirish (saralash) dastgohlari mashinisti<br>62109003 Birlashtiruvchi<br>62210005 Baliqshunos<br>81511002 Chiqindilarga ishlov berish agregati operatori<br>**91.41 Botanika va hayvonot bog‘lari faoliyati**<br>61131006 Ko‘kalamzorlashtiruvchi<br>61212004 Hayvonlarni va parrandalarni sun’iy urchitish bo‘yicha operator<br>61290006 Hayvonlarni kuzatib borish bo‘yicha kuzatuvchisi |
| **4** | **4** | Ekologiya va atrof muhit muhofazasi sohasida keng qamrovli amaliy va nazariy bilimlar;<br>Atrof muhit ta'sirini baholash usullari, ekologik qonunchilik dasturlari | Mehnat holati va uning oldindan aytish mumkin bo‘lgan o'zgarishlarini baholashni talab qiladigan muammolarni hal qilish;<br>Atrof muhit holatini baholash va saqlash choralarini rejalashtirish uchun zarur bo'lgan amaliy | O‘z harakatlari va ish natijalari uchun javobgarlik;<br>Ekologiya va atrof muhit muhofazasi sohasida o'z faoliyatini mustaqil rejalashtirish va tashkil qilish;<br>Individual monitoring ishlarini mustaqil boshqarish | **84.11 Umumiy tusdagi davlat boshqaruvi**<br>24321003 Jamoatchilik bilan aloqalar bo‘yicha mutaxassis<br>**91.41 Botanika va hayvonot bog‘lari faoliyati**<br>21332001 Agroekolog<br>61290007 Hayvonshunos<br>75490013 Suv inshootlari kuzatuvchisi |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | | | va kognitiv ko‘nikmalar | | |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| **5** | **5** | Ekologiya va atrof muhit muhofazasi sohasida ixtisoslashgan nazariy va amaliy bilimlar;<br>Ekologik reabilitatsiya, ifloslanish oldini olish va tabiiy resurslarni boshqarish bo'yicha chuqur ma'lumotlar, shuningdek, atrof muhit monitoringining psixologik va huquqiy asoslari | Muammolarga ijodiy yechimlarni ishlab chiqish uchun zarur bo'lgan keng qamrovli amaliy va kognitiv ko'nikmalar;<br>Murakkab ekologik vaziyatlarni hal qilish va saqlash dasturlarini ishlab chiqish | Biriktirilgan xodimlar harakatlari va ish natijalari uchun javobgarlik;<br>Ekologiya va atrof muhit muhofazasi sohasidagi mehnat jarayonlarini mustaqil boshqarish va nazorat qilish | **38.11 Zararsiz chiqindilarni yig‘ish**<br>31419001 Agrokimyoviy tahlil laboranti<br>33593001 Atrof-muhit ifloslanishiga qarshi kurashish inspektori<br>33593002 Atrof-muhitni muhofaza qilish inspektori<br>33593009 O‘simlik va hayvonot dunyosini muhofaza qilishga ixtisoslashgan muassasa inspektori<br>33593011 Tabiiy qo‘riqxonalarni muhofaza qilish inspektori<br>31191001 Atrof-muhit ifloslanishini monitoring qilish bo‘yicha texnik<br>31191002 Atrof-muhitni muhofaza qilish bo‘yicha texnik<br>31191003 Atrof-muhitni muhofaza va ekologiya bo‘yicha laborant tadqiqotchi<br>31191004 Atrof-muhitni tiklash bo‘yicha texnik<br>31191005 Ekologik xavfsizlik bo‘yicha texnik<br>31191006 Ekologiya va ekologik madaniyat bo‘yicha texnik<br>31191007 Havo tahlili bo‘yicha texnik<br>31191008 Maxsus muhofaza qilinadigan tabiiy hududlar bo‘yicha texnik<br>31191009 Tabiiy resurslardan foydalanish bo‘yicha texnik<br>31299001 Atrof-muhitni muhofaza qilish muhandisi Yordamchisi<br>**91.41 Botanika va hayvonot bog‘lari faoliyati**<br>31119002 Laborant<br>Atrof muhitni muhofaza qilishning tibbiy jihatlari bo‘yicha mutaxassislar va inspektorlar<br>Park ekologi<br>**84.11 Umumiy tusdagi davlat boshqaruvi** Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o‘zgarishi sohasida bo‘lim, inspeksiya bosh mutaxassislari |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| **6** | **6** | Ekologiya va atrof muhit muhofazasi sohasida keng va integratsiyalashgan bilimlar, huquqiy va ilmiy asoslar;<br>Eng muhim nazariyalar va usullar, atrof muhit monitoringi va prognozlash usullari, geo-ekologiya va tabiiy resurslar to‘g‘risida nazariy bilimlar | Turli standartlar va tez-tez o'zgarib turadigan talablarni hisobga olgan holda yangi yechimlarni ishlab chiqish, faoliyat, usullar va ularning natijalarini baholash;<br>Individual ekologik dasturlarni amalga oshirish va atrof muhit muhofazasini muvofiqlashtirish uchun zarur bo'lgan ko‘nikmalar | Oldindan aytib bo‘lmaydigan ekologiya va atrof muhit muhofazasi bo‘yicha qarorlar qabul qilish va mas’uliyatni o'z zimmasiga olish, biriktirilgan xodimlarning kasbiy rivojlanishini boshqarish uchun javobgarlik;<br>Murakkab texnik va kasbiy faoliyat va loyihalarni boshqarish | **38.11 Zararsiz chiqindilarni yig‘ish**<br>21333002 Chiqindilarni qayta ishlash va utilizatsiya qilish bo‘yicha muhandis-texnolog<br>21620004 Yashil hududlarni barpo etish bo‘yicha muhandis<br>13214004 Maishiy chiqindilar poligoni boshlig’i<br>13214005 Maishiy chiqindilarni yo‘q qilish bo‘yicha uchastka (tuman) ustasi<br>Ichimlik va oqova suvlarni tozalash inshootlarini loyihalash bo‘yicha mutaxassis<br>Mavjud bo‘lgan poligonlar faoliyatini samarali tashkil etish bo‘yicha mas’ul xodim<br>**84.11 Umumiy tusdagi davlat boshqaruvi**<br>21331003 Atrof-muhitni himoya qilish bo‘yicha inspektor<br>21331004 Atrof-muhit muxofazasi bo‘yicha professional-mutaxassis<br>14390006 Bo‘lim boshlig‘i (maishiy va kommunal xizmat ko‘rsatishda)<br>21332007 Gidrogeoekolog<br>21332005 Ekolog-muhandis<br>21332003 Ekolog<br>33593004 Ekologiya va atrof muhitni muhofaza qilish bo‘yicha inspektor<br>21331009 Radiatsion xavfsizlik va atrof-muhit muhofazasi bo‘yicha professional-mutaxassis<br>21431001 Atrof-muhit va atmosfera ifloslanishini nazorat qilish bo‘yicha muhandis<br>21431002 Atrof-muhitni muhofaza qilish bo‘yicha muhandis<br>21331005 Bioxilmaxillikni nazorat qilish bo‘yicha professional-mutaxassi<br>21331006 Ekologik politsiya inspektori<br>21331007 Ekologik tahlilchi |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | 21332002 Ekoauditor<br>21332006 Geoekolog<br>21332008 Suv ekologiyasi bo‘yicha professional-mutaxassis<br>21332009 Tuproq ekologiyasi bo‘yicha professional-mutaxassis<br>21333001 Chiqindilar bo‘yicha professional-mutaxassis<br>21333002 Chiqindilarni qayta ishlash va utilizatsiya qilish bo‘yicha muhandis-texnolog<br>21334001 Ekologik audit va baholash bo‘yicha professional-mutaxassis<br>21334002 Iqlim o‘zgarishi bo‘yicha professional-mutaxassis<br>21331015 Atrof-muhitni himoya qilishda raqamli kuzatuv bo‘yicha professional-mutaxassis 21323006 Tuproqshunos |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| **7** | **7** | Ekologiya va atrof muhit muhofazasi sohasida innovatsion yondashuvlar va/yoki ilmiy tadqiqotlarga asoslangan yuqori ixtisoslashgan bilimlar, shuningdek, bir soha yoki turli sohalarga oid o'zaro bog'liq bilimlar;<br>Atrof muhit siyosatini shakllantirish, monitoring va baholash usullari, strategik loyihalash uchun zarur bilimlar | Yangi bilim va texnologiyalarni ishlab chiqish va turli sohalardagi bilimlarni birlashtirish uchun ilmiy tadqiqot va/yoki innovatsiyalarda talab qilinadigan muammolarni, shu jumladan, strategik muammolarni hal qilish;<br>Atrof muhit muhofazasi siyosatini ishlab chiqish uchun zarur bo‘lgan maxsus kasbiy ko'nikmalar | Oldindan aytib bo‘lmaydigan sharoitlarda qaror qabul qilish, jamoalar strategik faoliyatini ko'rib chiqish uchun javobgarlik;<br>Yangi strategik yondashuvlarni talab qiladigan murakkab, oldindan aytib bo‘lmaydigan ekologiya va atrof muhit muhofazasi faoliyatini boshqarish, loyihalash va o'zgartirishda to‘liq mas’uliyat | **84.11 Umumiy tusdagi davlat boshqaruvi**<br>11111007 O‘zbekiston Respublikasi vaziri o‘rinbosarlari, Qoraqalpog‘iston Respublikasi vazirlari va o‘rinbosarlari<br>12190005 Bosh ekolog<br>13111018 Bosh tuproqshunos<br>Atrof-muhit muhofazasi bo‘limi boshlig‘i<br>13214007 Shahar hududini tozalash, maishiy chiqindilarni chiqarish bo‘yicha maxsus mashina kalonnasi boshlig‘i<br>Ekologiya va atrof-muhitni muhofaza qilish bo‘yicha bosh inspektor<br>Davlat muassasasi boshlig‘i<br>Departament direktori o‘rinbosari<br>Departament direktorining birinchi o‘rinbosari<br>Departament direktori<br>Bosh huquqiy maslahatchi<br>**91.41 Botanika va hayvonot bog‘lari faoliyati**<br>Muhofazalovchi daraxtzor distansiyasi boshlig‘i |
| **8** | **8** | Murakkab g'oyalarni tanqidiy tahlil qilish, baholash va sintez qilish uchun zarur bo‘lgan ilmiy va kasbiy faoliyat sohasidagi eng ilg'or innovatsion va ixtisoslashgan bilimlar; | Yangi bilim va yechimlarga olib keladigan loyihalarni tadqiq qilish, ishlab chiqish va amalga oshirish, ilmiy va innovatsion faoliyat natijalarini prognoz qilish, kasbiy va ijtimoiy sohada keng | O‘zining va ilmiy jamoaning tadqiqot natijalari, ularning davlat va xalqaro miqyosdagi iqtisodiy samarasi uchun mas'uliyat;<br>Yirik institutsional tuzilmalar darajasida qarorlar qabul qilish | **84.11 Umumiy tusdagi davlat boshqaruvi**<br>21332004 Ekologiya bo‘yicha ilmiy xodimlar va ilmiy tadqiqotchilar<br>21331002 Atrof-muhit muhofazasi va turdosh sohalar bo‘yicha ilmiy xodimlar va ilmiy tadqiqotchilar |

| | | | | | |
|---|---|---|---|---|---|
| | | Ekologiya sohasidagi global tendentsiyalar, tadqiqot natijalarini prognozlash va milliy atrof muhit siyosatini rivojlantirish uchun maxsus bilimlar | ko'lamli o‘zgarishlarni amalga oshirish, murakkab sanoat va ilmiy jarayonlarni boshqarish, ixtisoslashgan ilmiy tadqiqot, ishlanmalar va innovatsiyalar sohasidagi yangi muammolarni aniqlash va yechimlarini topish uchun zarur bo'lgan eng ilg‘or va maxsus ko'nikmalar;<br>Milliy ekologiya tizimini rivojlantirish va baholash | va strategiyani belgilash, murakkab ijtimoiy, sanoat va ilmiy jarayonlarni boshqarish, yangi va murakkab g'oyalarni tanqidiy tahlil qilish, baholash va sintez qilish, jamiyatning texnik, ijtimoiy va madaniy taraqqiyoti uchun strategik qarorlar qabul qilish | |

## 5. Tarmoqning funksional xaritasi

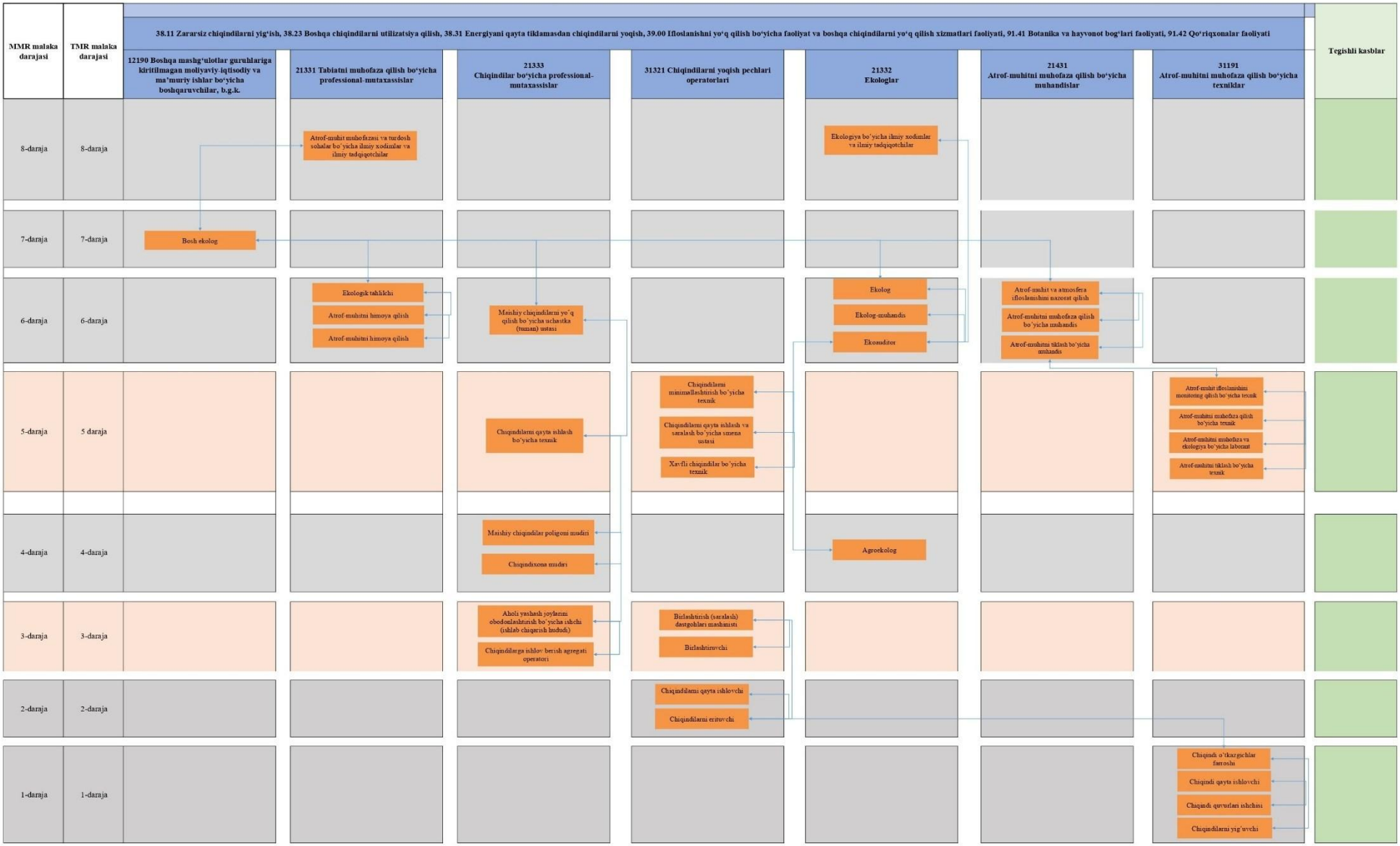

## 6. Tarmoq malaka ramkasini ishlab chiqishda ishtirok etgan tashkilot (korxona)lar to‘g‘risida ma’lumot

| T/r | Ishlab chiquvchilar to‘g‘risida ma’lumot | |
|---|---|---|
| | **Ish joyi va lavozimi** | **Familiyasi, ismi, otasining ismi** |
| 1 | Ekologiya va iqlim o‘zgarishi milliy qo‘mitasi Inson resurslarini rivojlantirish va boshqarish bo‘limi boshlig‘i | Kazakbayeva B. |
| 2 | Ekologiya va iqlim o‘zgarishi milliy qo‘mitasi Inson resurslarini rivojlantirish va boshqarish bo‘limi bosh mutaxassisi | Ismoilov X. |
| 3 | Ekologiya va iqlim o‘zgarishi milliy qo‘mitasi Mustaqil maslahatchi | Almedov N. |
| 4 | Markaziy Osiyo atrof-muhit va iqlim o‘zgarishini o‘rganish universiteti (Green University) Akademik hamkorlik va dasturlarni rivojlantirish bo‘limi menejeri | Mashrabaliyev I. |
| 5 | Markaziy Osiyo atrof-muhit va iqlim o‘zgarishini o‘rganish universiteti (Green University) Akademik hamkorlik va dasturlarni rivojlantirish bo‘limi menejeri | Ermumimov U. |
| 6 | “Ekomodern” MCHJ direktori | Axmedova S. |
| 7 | O‘rmon xo‘jaligi texnikumi ta’lim ustasi | G‘ofurov F. |

Mazkur Tarmoq malakalar ramkasi Ekologiya, o‘rmon xo‘jaligi, gidrometeorologiya sohalarida kasbiy malakalarni rivojlantirish bo‘yicha tarmoq kengashining 4 – iyun 2026 – yildagi 1 – son yig‘ilishida muhokama qilingan.

Milliy malaka tizimini rivojlantirish institutining 21-yanvar 2026-yildagi TMR - 021 - son xulosasi.

# Ekologiya sohasi

## TARMOQ MALAKA RAMKASI

Ekologiya, o‘rmon xo‘jaligi, gidrometeorologiya sohalarida kasbiy malakalarni rivojlantirish bo‘yicha tarmoq kengashi